

Csicsó község kegyurai: Zichyk, Kálnokyk

Csicsó a kezdetektől komáromi várbirtok volt. Noha a Pannonhalmi Főapátság birtokai ölelték körül délről és keletről, csak rövid ideig tartozott az apátsághoz (csicsói határnevek a Duna mentén: Papok földje, Papok kertje, Papok rétje).

A Zichy család:

A zicsi és vázsonykői Zichy család egy ősi magyar főnemesi grófi család, amely a mai napig él. A legnagyobb, a legbefolyásosabb és a leggazdagabb magyar családok között tarthatjuk számon.

1630 táján Csicsót Komáromtól Zichy Pál (1598-†1638, győri alvárnagy, veszprémi várnagy; neje csábi Csáby Sára volt) vette bérbe, ő tette le a kastély alapjait. 1657-ben aztán fia, Zichy István megvásárolta a birtokot.

- Zichy István (1616-1692) már fiatal korában kamarás lett. Előbb győri várparancsnok, majd országos altábornagy, 1655. június 17-én bárói rangot és királyi tanácsosi címet kapott III. Ferdinánd magyar királytól. 1661-ben koronaőr, 1676-ban pedig grófi rangot kapott, 1681-ben Moson vármegye főispánja, majd főajtónálló, 1690-ben tárnokmester lett. Első felesége de vedredi és özgenyi Baranyai Mária Magdolna (1616–1652 után) volt. A második várkonyi Amade Magdolna (†1714) lett. Zichy István nagymértékben hozzájárult a család vagyonának gyarapodásához. Ennek a Zichy Istvánnak az engedelmével érkezett az 1673. esztendőben Kollonits Lipót, későbbi püspök és érsek, a reformáció heves üldözője csajkán Győrből – egészen a templomig tudott hajózni –, hogy kíméletlen erőszakkal megszüntessék a csicsói református egyházközséget. Templomát lerombolták, köveiből a helyén építették a római katolikus templomot, az még ma is áll.

Csak a türelmi rendelet (1781) hozott enyhülést, ennek alapján Zichy István (1754–1841), az ötödik a Zichy Istvánok sorában, 1784-ben engedélyt adott a református templom építésére. Innentől a Zichy család kedvelt tartózkodási helye lett falunk (fő birtokaik Veszprém megyében, Várpalotán voltak). Sorsát szívükön viselték. Kastélyt, templomot, iskolát építettek, törődtek a lakosok lelki, szellemi, fizikai állapotával.

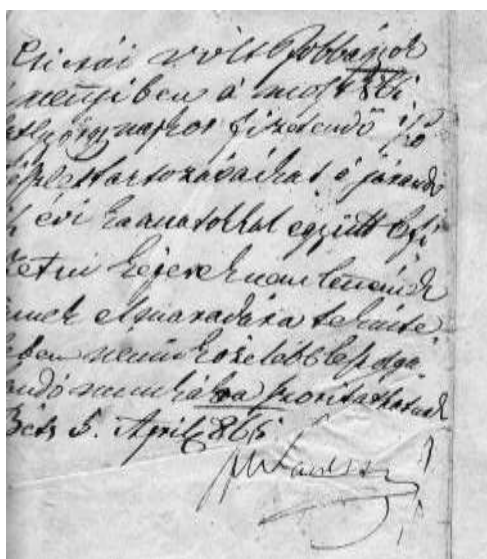
Az utolsó, ebben a Zichy ágban, Terézia (1813–1868, házasságkötés: 1844) halála után férje, egy megyeri származású gróf, **Waldstein-Wartenberg János** (Nagygyezy, 1809 – Bécs, 1876) lett az örökös. A gróf nagy műveltségű, bölcsész- és jogi doktor, tevékeny ember, Széchenyi István barátja volt. Az ő idejében történt meg az 1848-as jobbágyfelszabadítás után az 1848-as és 1871-es úrbéri törvény alapján 1872-ben a falu határában a birtokrendezés. A zsellérek földjét (ezeknek egy része Eperjes, a

mai napig így hívják) ajánlotta fel a gróf tagosításra (ezért hívták utána a többi részt Ajánlatnak). Vagyis kimérték azok között a jobbágyok között, akik addig is művelték. Akkor megvehették és földtulajdonossá válhattak. (Csicsói volt úrbéresek, jobbágyok 1865-ben levélben kérelmezték Waldstein János gróftól az ún. maradványföldek¹ váltáságát illető részletfizetés elhalasztását. A levélnek és a gróf válaszlevelének másolatát RNDr. Bödök Zsigmond, 1957–2010, bocsátotta rendelkezésemre.

1. Az urbáriumok szabályozták a jobbágyok földesuraik iránti kötelezettségeit, többek között a jobbágytelkek nagyságát is. Az ettől nagyobb földek voltak a maradványföldek.

A képen a gróf válasza, ebben a fizetség munkával való ledolgozására szorítja a kérelmezőket.)

Elkezdte a falu és határa csatornahálózatának kiépítését. Egyike

volt a Csallóközi Vízszabályozó Társulat megalapítóinak. Csatornákat, árkokat húztak, ezeket az utak alatt gégékkel kötötték össze, és végül az így összegyűjtött csapadékot zsilipek segítségével a Dunába vezették. Ez a csatornahálózat még az 1960-as években is jól működött! Waldstein gróf korán, 1876-ban halt meg, nem végezhetette tovább áldásos tevékenységét.

Kálnoky család:

Ez a kőröspataki grófi család a 13. századból eredő, régi székely családok egyike. Waldstein János halála után második felesége, Kálnoky Adél grófnő folytatta munkáját. A falu egyik legszebb épületét, a zárdát, 1889-ben Kálnoky Adél (1843–1905, házasságkötés: 1871, majd 1881) grófnő, császári és királyi palotahölgy, csillagkeresztes hölgy, Waldstein János gróf özvegye, Sabran-Pontevès Elzear (1840–1894) francia herceg, máltai lovag felesége építtette. A Nepomuki Szent János nevét viselő kolostor (előkertjében az ő kőszobra áll), leányiskola és óvoda kapott benne helyet, Paulai Szent Vince rendi kedves nővéreket (kalapos nővérek, jellegzetes fehér kalapjuk után) hozattak bele. A kedvesnővérek a tanítás mellett irányították a „Mária-leányokat”, a „rózsafüzéres asszonyokat”. Felekezetre való tekintet nélkül ápolták a betegeket, fiatal leányokat tanítottak kézimunkára, háztartástanra. Utolsó vezető nővérük, Minauf Mária Johanna (1856–1932) a csicsói temetőben nyugszik. Az 1930-as évek elején más rendi nővérek vették át helyüket, a Pozsonyi irgalmas nővérek rendje. 1939-es adatok: Diósy Mária Veneranda igazgató,

Király Erzsébet Hélia tanítónő, Zimmermann Julianna óvónő. A nővéreknek az 1950-es évek elején el kellett hagyniuk Csicsót. A zárda 1950-től az új iskola felépítéséig az alapiskola 1. és 2. osztályának, valamint az óvodának adott otthont.

Az egyszintes téglalap alakú épület kilenc tengelyes homlokzatú, a középső bejárata háromtengelyes és annak rizalitja csúcsívvel záródik. Oromzatán emléktábla van, melyen, mára már olvashatatlanná vált írása tudatta egykor az iskola felépítésének és felszentelésének dátumát: 1890. augusztus 17. Az egyik tanteremben volt egy másik emléktábla, melyet a hercegi pár korán elhunyt fia emlékére szenteltek fel. Az épületet az 1980-as évek elején, amikor óvodai konyhát és ebédlőt építettek hozzá, durva módon felújították, ekkor megfosztották szinte minden díszítő elemétől, szürkére vakolták. 1983-ban a kisiskolásokat az új iskolába költöztették, a 2000-es években az óvodát is. A zárda épülete erősen romlásnak indult. Kálnoky Alajos gróf némi állagmegőrző munkát végeztetett rajta, ám ismeretlen okokból abbamaradt a felújítás.

Mivel Kálnoky Adél egyetlen fia kiskorában meghalt, így öccse, Kálnoky Hugó Lipót legidősebb fia, Kálnoky Sándor gróf lett a település kegyura (és Waldstein János után Nagymegyeré is). 1991-ben Kálnoky Alajos (Alois), Kálnoky Sándor fiatalabbik fia az egykori Zichy kastéllyal együtt visszanyerte a család birtokait is. Bár már Kálnoky Alajos sem tartja magát kegyúrnak, mégis, kegyúrhoz méltóan, először a római katolikus templomot újíttatta fel, majd pedig a kastélyt.

Kálnoky Sándor családja:

Alexander Gustav Kálnoky de Köröspatak (1888–1965), felesége Maria Theresia von Schönburg-Hartenstein (1896–1979), házasságkötés: 1920. Gyermekük: Johanna Mária Kálnoky de Köröspatak, 1921, Maria Adelheid-Etelka Kálnoky de Köröspatak, 1922, Alexander Hugo Kálnoky de Köröspatak, 1924, Margit Isabella Kálnoky de Köröspatak, 1926, Isabella Klotild Kálnoky de Köröspatak, 1928, Alois Hugo Kálnoky de Köröspatak, 1931, Terézia Mária Kálnoky de Köröspatak 1932.

A Zichy, Waldstein János, a Kálnokyk – Csicsó község, a csicsói római katolikus egyházközség volt kegyurainak – emlékét három emléktábla őrzi a katolikus templomban.

Az első Zichy István gróf fiainak, Lajosnak (1805–1810), Ágostonnak (1807–1807), Vilmosnak (1811–1818), valamint nővérének Marianne-nak (1784–1817) sírkőfelirata van.

A második tudunkra adja nagyságos gróf Johann Waldstein-Wartenberg, szül. Bécsben 1809. augusztus 21-én, Zichy Theresia grófnővel 1844. február 17-én, ill. Kálnoky Adél grófnővel 1871. november 18-án kötött házasságát. Valamint címeit: cs. és kir. kamarás, a család elismert feje, a Ferenc József-nagykereszt birtokosa, a Szent István-rend lovagja, belügyminiszteri titkos tanácsos, a filozófia doktora stb.

A harmadik emléktábla fémből van, Kálnoky Sándor gróf az egyház pártfogója és neje, Marie-Theresie Schönburg-Hartenstein hercegnő emlékét örökíti meg.

Vöröskeresztes tanfolyam, 1943, kastélypark-Rózsadomb.

Fentről lefelé és balról jobbra:

Ábrahám Jolán, Várady Linus, Fél Sándorné Balázs Terézia, Décsi Kálmánné, Szalay Juliska, Fél Linus, Balázs Lina, Domonkos Klári, Vida Ilus, Tárnok Lenke; Seffer Erzs, Kósa Erzs, Bödők Sári, felettük Gaál Margit, Bekéné Mariska, Lakatos

Kati, Textor Rózsi, Molnár-Gáspár Mariska, Molnár Mariska, Lengyel Emma, Molnár Annus, Gaál Ilus, Barthalos Jolán, Szép Lina, Fél Mariska (Nagyné), Szabó Lajosné, takarva Décsi Micus, Győri Pálné, Bödők Etus, Bödők Hermina;

három nővér a csicsói zárdából, Kálnoky Sándorné grófné, Király József katolikus esperes-plébános, országgyűlési képviselő, kormányfőtanácsos, tanfolyamvezető, gróf Kálnoky Sándor és leánya Terézia-Hézi, Rudinská Valéria jegyzőné, tanítónő.

Az itt következő esemény 1946 késő őszen Csehországban, Letovicénél történt. Nem tudom a pontos körülményeit, de a lényege igaz! Nagy Miklósné Mészáros Erzsébetet (1927) fiatal lányként családjával együtt telepítették ki. Így emlékezett: Megállt a vonatunk valahol, nem tudtuk, hol. Egyszer csak hallottuk, zörgetik a vagonok deszkáját: „Csicsóiak, itt vagytok, merre vagytok, csicsóiak?” Aztán valaki ráismert idős Kálnoky Sándor gróf¹ hangjára. A gróf úr ott is, akkor is igyekezett segíteni kedves falubelijein. Leszállította őket, és ahogy tudta, idővel elhelyezte őket a körülményekhez és lehetőségeihez képest legjobban, hogy együtt maradhassanak. A továbbiakról már csak röviden beszélt Böske néni. Sajnos többet nem tudok én sem, Böske néninek nagyon fájó emlékei voltak ezekről az időkről, nem szeretett róluk beszélni. Őket első nap egy véres falú pajtába terelték, édesapjuk is Csehországban halt meg, a szülőföldtől való elszakadás miatti fájdalmában.

1. Az I. Csehszlovák Köztársaság idején bevezetett földreform miatt a Kálnoky családtól elvették birtoka nagy részét. 1945 után további nagyarányú elkobzás sújtotta őket. Mivel a grófi családot a 2. világháború utáni hatalom nemkívánatosnak tekintette, Letovicébe, a család morvaországi ágának birtokára költöztek. De ott is csak 1948-ig maradhattak, a kommunista puccs után szó szerint kikergették őket az országból.

A képen gróf Kálnoky Sándorné (Maria Theresia von Schönburg-Hartenstein, 1896–1979) és gyermekei, Csicsó, 1935.

Cikk a Prágai Magyar Hírlap 1938-as év február 12-ikei számából (akkori helyesírással írva)

Százötven iskolásgyermek kap naponta meleg ebédet egy kis faluban
Pillanatfölvétel a csicsói gyermekkonyháról - Kálnoky Sándor nagybirtokos szociális
gondoskodása a falu szegényeiről

CSALLÓKÖZ, - Nemesócsa állomástól közel egy óra utunk célja, az akácokkal, füzesekkel szegélyezett Csicsó község. Dél felé értünk meg. A déli napnak sincs valami nagy ereje. Nem is igen járnak az emberek az uccán. Panaszkodnak is a hidegre.

- Pedig vártuk már a fagyot, mert decemberben meg a sarat untuk meg.

Férfi, asszony behúzódik a kis konyhába. Ablakot, ajtót elretesz. Ha kinyílik az ajtó, sűrű pára alakjában tódul ki a meleg levegő. Csak a gyereksereg járja a falut. Íme, épp az iskolából jönnek a kis polgárok.

- Hát ti hová sorakoztok, mint kis katonák? Ugyanis meglepő, hogy a könyvek mellett mindegyik, számszerűleg vagy 40, kis tálacskát, 1 kis fazekat szorongat.
- Hová? Ebédre? Hát hol kaptok ti ebédet?

Karban felelnek:

- A zárda-iskolában.

De már köszöntik is az igazgató-tanító urukat (Hrotkó Sándort), aki meleg szeretettel figyelmezteti őket a rendre. Magunk is odaköszönünk, de érdeklődéssel kísérjük a kis sereget, amint a jó meleg étel utáni vágygal lépeget a közeli zárda-iskola felé. Tiszteletadó módon emelik a templom előtt kalapjukat. Nem tudjuk megállani, hogy utánuk ne menjünk. Ennyi gyerek ebédre megy. Valami érdekes lehet ily kis faluban ekkora szeretet. Félénken kopogtatunk. Nyílik az ajtó. A gyerekek épp az asztali áldást mondták el s már sorban állanak. Előttük hatalmas kondérban párolgó, sűrű leves. A fazék mellett mosolygós jósággal, nagy kanállal kezében a kedves nővér. Bocsánatot kérünk, hogy talán alkalmatlankodunk. De ekkor nyílik az ajtó s ismerős arc kerül elénk. A község lelkipásztora.

- Isten hozta, tessék csak. Nagyon örülök; tessék csak megnézni a mi kis éheseink ebédjét - köszönt ránk az esperes-plébános.
- Nem zavarjuk a kedves nővéreket?
- Dehogyan is. Magam is át szoktam nézni az ebéd alkalmával, hogy jól viselkednek-e a fiúcskák. Mert tessék ám tovább is nézni. Nemcsak ebben a teremben, de a zárda-iskola másik két termében, sőt, amikor itt vannak az óvodások, akkor négy helyen is van ebédosztás. Van oly nap, hogy 150 gyermek is itt marad ebéden.

De hisz ez gyönyörű, ilyet nem lát máshol, még városban sem az ember. S erről nem tudunk semmit. Egészen csendben megy itt a szeretet gyakorlása.

- Úgy van ez, kérem, hogy jobb, ha nem tudja a bal, mit tesz a jobb kéz.
- Mennyi az iskolások száma?
- Úgy hatvan körül mindegyik osztályban. Az óvodában pedig néha hetven apróság is van. Januárban azonban téli szünet van, mert megfagynának a szegény apróságok a nagy hidegben ide- és hazamenet.
- Hisz ez valami különös. Hatvan egy osztályban, összesen száznyolcvan gyermek s ebből, mint látom, száznál több ebédel. Több, mint a fele. Ilyen arányban sehol nem kapnak ételmezt.
- Hát bizony, van is gond vele. De hát azért megy. Segít az Isten. Évről-évre szükség van rá. Vannak sokan, akik hét kilométer távolságból jönnek. Tessék csak nézni.
- Pista, ti hol laktok?
- Kécsen.
- Kécs hét kilométer távolság. Tiszta zuzmarások, mire az iskolába érnek. Lehetetlenség volna ezeket haza küldeni délben. Akkor már délután el sem jöhetnének. A kis szelet kenyér meg nem elegendő a hidegben. Meleg ételre is szükség van. Ez meg itt tíz testvérel épp elég gondot okoz a szülőknek. Nem igen van kereset. Gyenge volt az aratás. Négyen járnak iskolába, mind a négy itt ebédel. Így megy ez tovább. Tessék nézni, mily jó étvágyal fogyasztják az ebédet.
- De tessék mondani, honnan van erre a költség? Meddig tart? Mikor kapnak ebédet, s mibe kerül ez egy-egy évben?
- Az ebédeltetést december elején kezdjük és májusig minden iskolánapon kapnak meleg, sűrű levest. Kis kenyeret magukkal hoznak, mert azt nem igen győznénk. Hisz így is évente körülbelül 5000 koronát emészt fel az akció.
- No és honnan ez az összeg?
- Kérünk és kapunk. A múltban évente 1200 koronát kaptunk a járási ifjúság-gondozótól, 600 koronát a járási választmánytól.

- De még ez kevés.
  - Bizony kevés, mert emellett még karácsonyi, mikulási élelemcsomagok is kerülnek kiosztásra. A segélyezés nagy részét a község jószívű kegyura: Kálnoky Sándor nagybirtokos adja. Ő szerelte fel a konyhát is, ő adja a fát is s ő a mozzatója a gyermekebédeltetési akciónak. Ha tőle nem kapnánk annyi ételmezt, pénzbeli segítséget, bizony nagyon meg kellene szorítanunk az egész akciót. A kedves nővér sűg valamit. Azt sűgja, hogy mások is, Király József esperes úr is sokban támogatja az akciót...
  - Tetszik tudni, úgy van az: Ha szükség van, akkor ad az Isten jó szívet is. A község legnagyobb jőtevője a jőlelkű kegyúr és felesége. Nem titok, hogy nekik sincs már oly bőviben. De azért soha el nem feledkeznek az iskolák, a gyermekek támogatásáról. A zárdai iskolának, óvodának teljesen ők a fenntartói. A gyermekeknek meleg ruhát adnak karácsonyra.
  - Huszonöt meleg, gyapjú, kötött kabátot osztottak szét most karácsonykor. Emellett a volt cselédjeik gyermekeinek is ruhára valót, sőt vagy húsz más szegény gyermeknek is ruhát adtak.
- A nagyobb iskolásleánykákat a kegyúrnő többször meglátogatja. Jó vásznat rendel nekik, hogy kézimunkát végezzenek, abból maguknak hasznos dolgokat varrjanak. E kézimunkából, amit az iskolás leánykák varrnak, évvégére kiállítás lesz, s a legszebbeket még külön is díjazza a kegyúrnő. Aztán a szeretet tovább is terjed. A község is kiveszi részét belőle. Szegény gyermekeinket támogatja. Írószerekkel támogatja. Sőt most karácsonykor ötvennél több gyermeknek juttatott a községi jegyző és bírő gondosságáa a község elöljáróságának áldozatkészségéből téli ruhát.
- De ki varrta a ruhákat, ki főzi az ebédet? Hisz ez is óriási.
- A kedves nővérek mosolyognak. A ruhákat áldott jó asszonykák, özvegyasszonyok segítettek megvarrni. Elhallgatja a kedves nővér, hogy ő szabja azokat. Az ebédet ki főzi? Ó, hisz az is munka? Meghatódottan távozom a szeretet házából.

--- FIGYELŐ ---

Az 1940-es évek karácsonyai

...

Ilyentájt sok minden eszembe jut. Emlékszem és meséltek is róla, hogy a kegyelmes asszony, a gróf úr (Kálnoky Alajos) édesanyja karácsonykor mindig meglátogatta az Alsó falulenti részében a nagy családokat. Kis ajándékot vitt nekik, de a lényeg az volt, hogy jó szívvvel tette. Gyalogosan ment, még nagy hóban sem volt rest meglátogatni a gyengéket, elesetteket. Az óvodába is jött, hozta a szaloncukrot, kevesen ehettek volna ilyen otthon azokban az időkben, kiváltképp a háborús években. Nagy öröm volt ez az óvodában. A kedvesnővérek sok szép éneket és verset tanítottak meg velünk. Ezekben az időkben történt: „A zárdá udvarán történt, a kedvesnővérek voltak velünk. Egy szép, hosszú szőrmekabátos néni jött és csomagot hozott. Verset szavaltunk vagy énekeltünk, aztán a kedvesnővér kivezetett engem Erzszi húgommal a szép, kabátos néni elé, és kezet csókoltunk neki az ajándékcsomagért. A csomagban ruhaanyag volt. Aztán tudtam meg, hogy mi is kaptunk az anyagból, Pázmány Emma varrt belőle nekünk ruhát. Később tudtuk meg, hogy az a jóságos nagyasszony a kastély kegyurának, Kálnoky Sándor grófnak a felesége volt, Kálnoky Alajos gróf úrnak az édesanyja.”

Egy verset is mondtunk, amelyet őrzök és az unokáimnak is elmondtam:

„Nagy szót mondok, csendet kérek, hallgassátok, mit beszélek.

Szívem dobog, arcom hevül, szememben az édes könnycsepp ül.

Mert úgy engedte a jó Isten, hogy a jóságos nagyasszonyunkat köszönthessük itten!”

Engedjék meg, hogy bemutassam óvodáskori képünket a mai nemzedéknek. A képen Kovács Mariska (Szalainé, én) van és Erzsike (Kosárné, a húgom) magyar ruhában! Szalai Mária, 2017 novembere

Kálnoky Alajos gróf úr az 1989-es rendszerváltás után visszakérte és visszakapta a családi örökségét, a csicsói kastélyt, de az akkor már nagyon rossz állapotban volt. Sok-sok munkával, nem kis erőfeszítéssel sikerült visszaállítani régi pompájába Csicsó község ékkövét. De előtte, kegyúrhoz méltón, a katolikus templomot újjáépítette fel.

Köszönjük, Gróf úr!

Szalai Mária, 2016. november 14.

Kálnoky Alajos így emlékezik meg családjáról:

2004. december 23., Vasárnap magazin, Vrabc Mária beszélget Kálnoky Alajos gróffal.

A csicsói gróf öröksége

Az már más kérdés, hogy a világban szétszóródott grófok és bárók nem is nagyon jártak errefelé. Élni akartak, és felejteni, nem pedig az elvesztett otthon látványával kínozni magukat, vagy múzeumi látogatóként a vitrin üvegje mögött csodálni édesanyjuk egykori ékszereit. Sokan még akkor sem hitték, hogy „van visszatérni otthon”, amikor megdőlt az eleiket elűző kommunista rendszer, és a mindenre elszánt örökösök között is csak néhány akadt, aki nekivágott a szlovák restitúciós törvények dzsungelének. Ezek közé a kevesek közé tartozik a csicsói Kálnoky Alajos gróf, aki 1991-ben tért vissza szülőfalujába, hogy az elhanyagolt kastélyból újra otthont, a szétdarabolt termőföldekből virágzó birtokot teremtsen.

„Új életformát kellett teremtenünk”

Kálnoky Alajos szikár, egyenes tartású úriember. Finom eleganciája azt sugallja, őt még úgy nevelték, hogy nem csak önmagát, az ősi nevet is képviseli. Filmekből és könyvekből szerzett benyomásaink alapján pont így képzeljük el a nemesembereket, de maga Kálnoky gróf nem sokat ad a címre és a rangra. Azt mondja, neki az is megfelel, ha Kálnoky úrnak szólítják, és jobban szereti, ha az embert, mint ha a grófot tisztelik benne.

„Több mint negyven évig Ausztriában éltem, ott hivatalosan nem is lehet használni a nemesi címeket, és különben sem mentünk volna sokra vele. Új, polgári életformát kellett kialakítanunk, és ebben minden emlék, minden gondolat, amely Csicsóhoz fűződött, csak teher lett volna. Pedig nem volt könnyű az elszakadás, főleg a szüleim számára nem, akik joggal érezhették úgy, hogy mindent elveszítettek, ami az addigi életüket jelentette. Én még csak tizennégy éves voltam, de már éreztem, hogy az új hatalom nem szívesen látott betolakodónak tart, és szeretne megszabadulni tőlünk. Amikor már a magyar iskolát is bezárták a faluban, szüleim úgy döntöttek, hogy mennünk kell. Először Letovicébe, a család morvaországi ágának birtokára költöztünk, de ott is csak 1948-ig maradhattunk, a kommunista puccs után szó szerint kikergettek az országból. Édesanyám szász származású, Schönburg lány volt, itthon a magyaron kívül németül beszéltünk, úgyhogy a választott hazánk Ausztria lett. Ott a háború után sokkal nagyobb volt a szegénység, mint Csehszlovákiában, a pusztta megélhetésért kellett küzdenünk, csak a rokonság támogatására számíthattunk, amíg apám nem kapott számára megfelelő állást. A máltai lovagrend birtokait kezelte – ehhez értett is, hiszen Csicsóról bőven volt tapasztalata. Heten voltunk testvérek: Johanna, Mária,

Sándor, Margaréta, Izabella, én és a húgom, Teréz. A testvéreim szétszéledtek a világban, Ausztriától Ausztráliáig, csak én és a húgom voltunk olyan szerencsések, hogy szakmát tanulhattunk. Végzett építészmérnökként 1961-ben megházasodtam, aztán sorban megszületett a hat lányom, és a stájerországi Frohnleitenből már olyan távolinak tűnt Csicsó, úgy elmosódott az emléke is, mint a körvonalak az ott készült régi fényképeken.”

„Nem hittük, hogy még visszajöhetünk”

A csicsóiak azonban akkor sem feledkeztek meg a kastély régi lakóiról, amikor abba már ki tudja honnan odacsábított szlovák telepések költöztek, vagy a községi iskola működött benne. Az idősebbek gyakran emlegették azokat az időket, amikor a Kálnoky gyerekek esküvőjén a magyar nemesség színe-java ott ült a kis helyi templomban, és a lakodalmas kalácsból az egész falu népe lakmározott. A ma kilencvennégy éves Jezsó Julianna néni dohánytermesztő volt a grófi birtokon, és olykor bejáratos a kastélyba is. „Nagyon finom emberek voltak, de nyoma sem volt náluk a fényűzésnek, a magamutogató pazarlásnak – idézi fel a távoli múltat. Az öreg grófné, az Alajos anyja, olyan becsben tartotta a cselédeit meg a napszámosait, hogy ha valamelyik lebabázott, maga vitte hozzá a gyermekágyi komatálat. Le is szidott engem, amikor megszületett az egyik gyerekem, hogy nem szóltam neki. Hát, valahogy eszembe sem jutott, azt hittem a bérlőknek ez nem jár, pedig szívesen jött volna. A gyerekeink is együtt jártak iskolába, együtt játszottak a grófi gyerekekkel, Laci fiam el is szokta cserélni a tízórait az egyikkel, merthogy a kis gróf otthonról sose kapott zsíros kenyeret. Vali lányomat meg egyszer a grófné hívta be, hogy válasszon magának cipőt. Hát nem egy magas sarkút akart mindenáron? Pedig annak nem sok hasznát vette, járni se tudott benne! Törődtek velünk, lehetett betegség, szükség, bármiféle csapás, arra mindig számíthattunk, hogy a kastélyból érkezik segítség. Ezért örültem, amikor a fiatal gróf hazajött, mert ha az a világ már nem is jön vissza, legalább visszakapta, ami őt illeti.”

Kálnoky gróf csak mosolyog, amikor elmondjuk neki, milyen tisztelettel és szeretettel emlegetik a falubeliek a családját. „A szüleim nagyon sokat tettek a faluért és az egész környékért, ennek köszönhető, hogy amikor tíz évvel ezelőtt hazajöttünk, szívesen fogadtak. Nem éltünk grófi életet; apám úgy nevelt, hogy a szerénységet és szorgalmat tartsam a legfőbb erénynek. Jártunk lovagolni, tanultunk táncolni, zongorázni, ezt mind megkövetelte az illem, de délutánonként együtt kergetőztünk a Lion-tónál a falusi gyerekekkel. Harminc cselédcsalád lakott itt a kastély körül, ezekkel mind napi érintkezésben voltunk, számunkra ez volt a természetes, nem a szalonok világa, ahová alig nyertünk betekintést. Az elemi iskolát valamennyien itt végeztük el, gimnáziumba aztán Budapestre vagy Pannonhalmára jártunk, de a tanulmányainkat nem tudtuk befejezni, mert közbejött a háború. Aztán minden megváltozott, a Beneš-dekrétumok alapján megfosztottak a vagyonunktól, az állampolgárságunktól, és a kastélyba telepéseket költöztettek. Megígérték nekik fűt-fát, kaptak földet is, de hát gazdálkodni nem tudtak, úgyhogy a legtöbb pár éven belül itt is hagyta az egészséget. Az ötvenes években aztán tőlük is elvettek mindent, de erről már csak az újságokból értesültünk, és nem éreztünk elégtételt – éppolyan áldozatai voltak annak a rendszernek, mint mi. Arra sem gondolt közülünk senki, hogy egyszer még visszatérünk ide, még akkor sem ez járt az eszemben, amikor 1989 szeptemberében, negyven év múltán először jártam itt a bátyámmal. Csak néztem az elárvult, lepusztult épületet, amely egykor az otthonom volt, és arra gondoltam, talán jobb is, hogy nem élek a közelében, nem kell naponta szembesülnöm a látvánnyal. Örültünk egymásnak a régi pajtásokkal, két napig egyfolytában mulattunk, mondták is páran néhány pohár bor után, hogy gyertek vissza, de talán maguk se gondolták komolyan. Sejtteni, remélni lehetett, hogy az a rendszer a végét járja, de tudni nem tudhatta senki, mi is meglepődtünk, amikor alig két hónap múlva megbukott.”

„A családomnak tartoztam ezzel”

A kommunizmus bukása Kálnoky Alajos gróf számára új kihívást, új felelősséget hozott. Az első restitúciós törvények jóváhagyása után a felesége, Lindi asszony unszolására szánta rá magát, hogy belefogjon a hatalmas munkába, és addigi élete minden jövedelmét a csicsói kastély felújításába fektesse.

„Járogattunk már Csicsóra, ismerősökhöz, de a kastélyt csak úgy nézegettük, mint egy régi képet, hogy ez is a miénk volt valaha, de az az idő már a múlté. Még amikor már adott volt a lehetőség, hogy visszakérem a birtokot, akkor is haboztam. Gondoltam, mi a fenének kell ez nekem, megvan mindennem, de aztán hagytam magam meggyőzni, és amint elkezdtem az intézkedést a hivatalokban, már magam is úgy éreztem: tartozom annyival a családomnak, hogy ne hagyjam veszni az örökségemet. Részben szerencsénk is volt, hogy a kastélyban 1983-ig iskola működött, addig legalább úgy-ahogy karban tartották, bár a műemlékvédelemmel és a stílusok megtartásával nem sokat törődtek az átalakítások során. Kár, mert a kastélyt még az 1650-es években építették a Zichyek. Több átalakítást és tulajdonosváltást is megélt, édesapám 1905-ben örökölte az egyik nagynénjétől, Kálnoky Etelkától (Adéltól). A Kálnoky család gyökerei azonban nem felvidékiek, hanem erdélyiek – kétszáz évvel ezelőtt az őseim házasságok révén kerültek először a morvaországi Letovicébe, majd Csicsóra. Az oklevelek szerint I. Lajos király adományozta az egyik testőre István nevű fiának a nemesi rangot és a Sepsiszentgyörgy mellett található kőröspataki kastélyt, amiért az egy vadászaton megmentette az életét – ezért látható a Kálnokyak címerén egy átlőtt torkú medve. Később ez a család alapította a székelyföldi Kálnok falut, és fel is vette a település nevét, de a kőröspataki ág Kálnoky Ludmillával kihalt. Az ősi családi fészket Kálnoky Hugó, az újságíróként ismertté vált nagybátyám örökölte, ám a harmincas években ő is otthagyta, mert már nem tudott a birtok jövedelméből megélni. Néhány éve az unokája, Kálnoky Tibor költözött vissza Erdélybe, és idegenforgalomban vállalkozik, afféle parasztházakat működtet. Ezek jövedelméből talán egyszer még helyrehozhatja a két romos családi kastélyt, amelyeket visszacapott az államtól. Sándor bátyám is visszaköltözött Letovicébe, nyolcvanévesen is folyton úton van Morvaország és Ausztrália között, ahová 1949-ben kivándorolt. A többiek – velem együtt még öten vagyunk életben – mind úgy fogadták a hírt, hogy Csicsó újra a miénk lehet, mint valami csodát. Én inkább racionális alkat vagyok, mint nosztalgizáló, de mindezt végiggondoltam, amikor döntenem kellett, és a végeredmény csak az lehetett, hogy állok elébe. Most már felelős vagyok a csicsói kastélyért, mindazért, amit régen a szüleim is vállaltak, mert ők még nemzedékekben, nem csak holnapokban mérték az időt. Apám csicsói és nagymegyeri kegyúr volt; ez azt jelenti, hogy a templom karbantartása az ő feladata volt, és ő hagyta jóvá a helyi plébános kinevezését is. Ma ez már nem létezik, éppolyan csicsói polgár vagyok, mint a többiek, de azért úgy érzem, kötelességem annyit vállalni a helyi terhekből és kiadásokból, amennyit bírok.”

Esküvők a kastélyban

Kálnoky gróf nyolc évig, amíg a felújítás tartott, az egyik toronyban kialakított kis lakásban lakott. Két éve költözött be a kastélyba, és az ünnepélyes házszenelőre ismét hivatalos volt az egész falu népe és az volt a kastélykápolna és az épület homlokzatán egy fali fülkében álló Mária-szobor újraszentelésére is. A szobrot és a kápolna oltárát is a helyi templomban őrizték meg, talán nem is számolva azzal, hogy egyszer még visszakérülnek eredeti helyükre, és visszaáll a régi rend. Mégis így van, kívülről a kastély szebb, mint fénykorában. Kálnoky gróf, akinek évekig a nevét is csak suttogva lehetett kiejteni, ma a csicsói vadásztársaság tagja, és az angolparkban is nyílnak már a rózsák, amelyeket Lindi grófné ültetett. A több mint negyven szoba berendezése még hiányos, de hát pár év alatt nem is lehet pótolni mindazt, amit az elődök nemzedékeken át gyűjtöttek össze. A

Frohnleitenből hozott holmi nagy része is dobozokban áll még az előcsarnokban, de lassan minden a helyére kerül, hiszen a hat Kálnoky lány és a tizennégy unoka egyre gyakrabban jön Csicsóra.

„Tulajdonképpen az is a lányaimnak köszönhető, hogy elkezdődött itt az érdemi munka. 1995-ben Alexandra kitalálta, hogy Csicsón akar férjhez menni, és legalább az ebédlőt rendbe kellett hoznunk, hogy legyen hol leültetnünk a vendégeket. Azóta már négy esküvőt és két keresztelőt tartottunk itt, és a meghívottak láthatták, hogy megint elkészült egy folyosó, egy lépcsőház, néhány szoba. Ezek persze már nem voltak olyan világraszóló lakodalmak, mint régen, de még az én lányaim is az ükanyjuk csipkefátylát viselték, és valószínűleg az unokáim is azt fogják. Magam is meglepődtem, milyen fontos ez nekik, mert sosem hangsúlyoztam a származásukat, ha beszéltem is a családomról, számukra az mese volt. A feleségem is jelentős német nemesi családból, az Oer dinasztíából származik, de ő sem akart grófkisasszonyokat nevelni a lányaiból. Mégis – talán annak köszönhetően, hogy milyen körökben mozogtunk – a hat vejem közül négy szintén nemesi család sarja. Ma Eleonóra Franciaországban él, lakberendező, Ludmilla mérnöki oklevelet szerzett, és Dél-Tirolban telepedett le, Alexandra filmesnek indult, de most a gyerekeit neveli Karintiában, Ilona Berlinben keramikus-szobrász, Johanna kerttervező mérnök, részben Angliában, részben Ausztriában él, Mária pedig egy bécsi bankban dolgozik. Most már a legszűkebb család is huszonnyolc fő, és ha évente egyszer-kétszer összejövünk Csicsón, újra megtelik étellel a kastély. Egyébként csak én tartózkodom itt rendszeresen, és Ludmilla lányom férje, Sigmund, aki a gyümölcsösben gazdálkodik; ő telepítette a grófi almást is, ahogy a falubeliek hívják. A feleségem még dolgozik, az osztrák orvosi kamara megelőzési programjáért felelős, de amint nyugdíjba vonul, ő is ideköltözik. Én bízom benne, hogy lassan újra olyan családi fészek lesz a csicsói kastély, ahol az unokáink a vakációt töltik, és ahol jeles ünnepeken valamennyien körbeüljük az asztalt.”

További cikkek helyi újságokból (szerkesztve):

Már a negyedik Kálnoky lány lakodalmát tartották – Főúri esküvő Csicsón

Kálnoky gróf vezette lányát az oltár elé:

(TA SR-felvétel)

II. János Ádámnak, Lichtenstein nagyhercegének fia szombaton házasságot kötött Köröspataky Kálnoky Alajos gróf lányával. Konstantint (26 éves) és Máriát (24) a csicsói római katolikus templomban eskette össze Wolfgang Haas lichtensteini érsek. Az esküvőt azt követő ünnepségre a helyi Kálnoky-kastélyban került sor. A virágdíszeket Kálnoky Lindi grófnő saját kezűleg készítette, a templom belsejét például napraforgó-virágokkal díszítette. A kastélyban egészben sült malac, párolt csirke, tízféle saláta, gyümölcsös rétesek és helyi jellegzetességek között válogathattak a Lichtenstein-, Habsburg-, Hohenzollern-,

Schwarzenberg-, Kinsky-ház meghívott tagjai. Persze volt svédasztal is, s meg lehetett kóstolni a kenyai konyha különlegességeit. Az ifjú feleség egyébként menedzser, a férj pedig jogász.

Nemesek Csicsón: 1999. július 17-én pompás főúri esküvőt tartottak Csicsón: II. János Ádám liechtensteini nagyherceg 26 éves fia, Konstantin a helyi római katolikus templomban örök hűséget esküdött Köröspataky Kálnoky Alajos gróf 24 éves lányának, Máriának. Az ifjú párt Wolfgang Haas liechtensteini érsek adta össze megannyi nemesi család sarja előtt. Az előkelő vendégek — a Liechtenstein-, Habsburg-, Hohenzollern-, Schwarzenberg és Kinsky-ház tagjai — a ceremónia után a Kálnoky-kastély udvarán ettek-ittak, mulatoztak. Volt egészben sült malac, voltak grillezett pecsenyék, friss saláták, valamint ropogós rétes ilyen-olyan

töltelékkel, a svédasztalon helyi és kenyai finomságok sorakoztak. A csicsói kastélyt és az öthektárnyi parkot, amely korábban a Zichyek és Wallensteinek tulajdonában volt, 1990-ben, a restitúció keretében kapta vissza a Kálnoky-család. Mária, a grófi család legfiatalabb, hatodik lánya, menedzser, férje pedig jogász.

Az ifjú pár a kastély parkjában

Előkelő vendégek – hercegi és grófi családok sarjai.

Sül a malac a kastélyudvarban. TA SR-felvételek

Kálnoky Alajos családja:

ALOIS HUGO Alexander Georg Guntram Maria, *Wien 28. 3. 1931; házasságkötés: Billerbeck 10. 5. 1961 Sieglinde Frn von Oer (*Duiwelskloof 2. 11. 1935)

Leányai:

Eleonore Alexandra Maria-Theresia, *Bruck an der Mur 25. 11. 1961; házasságkötés: Frohnleiten 3. 9. 1983 (div V.2001) Olivier Alain Gerard Poux (*Paris 28. 9. 1956), carrying and using the name Poux-Kalnoky from 1983.

Ludmilla Alexandra Therese Maria Katharina, *Bruck 30. 4. 1964; m.Frohnleiten 2. 9. 1989 Sigismund Frhr von Kripp zu Prunberg und Krippach (*Gratsch bei Meran 5. 6. 1962)

A négy legfiatalabb lány:

Alexandra Benedikta Helena Felicitas Maria, *Bruck an der Mur 9.6.1966; házasságkötés: Csicsó 27. 5. 1995 Pr Emanuel von und zu Liechtenstein (*Klagenfurt 5. 5. 1964)

Ilona Marie-Therese Renée Franciska, *Bruck an der Mur 9. 3. 1968; házasságkötés: Csicsó 3. 8. 1996 Pr Ferdinand von Hohenzollern (*Sigmaringen 14.2. 1960)

Johanna Marie Alexandra Rosalie, *Bruck 4. 9. 1969; házasságkötés: Csicsó 8. 8. 1998 Thomas Wood (*Upton 23. 7. 1972)

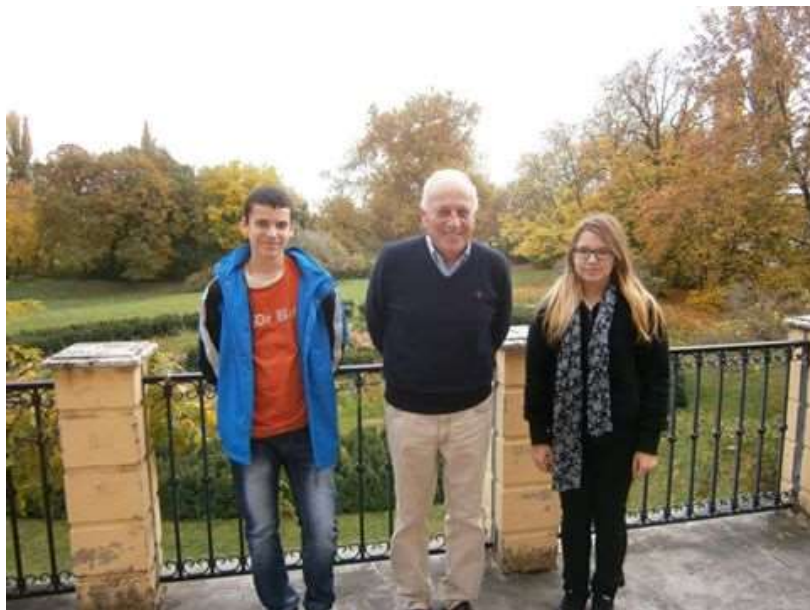
Marie Gabrielle Franciska, *Graz 16. 7. 1975; házasságkötés: Csicsó 18. 7. 1999 Pr Constantin von und zu Liechtenstein (*St.Gallen 15. 3. 1972)

A családfa a Magyar Családtörténet-kutató Egyesület honlapján, a Magyar Főnemesi Adattárban található.

Kincskeresők verseny – A Kálnoky család, 2013. november

Kincset kerestünk: „Akármerre jársz-kelsz a világban, mindig a szülőházadban melegedj...” (Móra Ferenc: Kincskereső Kisködmön). A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége idén is meghirdette a helyi értékeket felkutató diákok országos konferenciáját. Az alap- és középiskolás diákok Dunaszerdahelyen, a Szabó Gyula utcai Szakközépiskolában mutatták be kutatásaik eredményeit a kétnapos rendezvényen. A csicsói Gáspár Sámuel Alapiskola és Óvoda diákjai: Babiak Sabina és Szabó Dominik, IX. osztályos tanulók is részt vettek ezen a konferencián november 13-án, s méltón öregbítették iskolájuk hírnevét. Témájuk központi alakja Kálnoky Alajos gróf és a kastély története. Kutatásuk során a gyerekek nagy segítséget kaptak a gróf úrtól, aki különböző forrásokat adott a kastélyról. Megengedte, hogy a kastélyban a gyerekek fényképeket készítsenek, megmutatta a kastély kápolnáját, s néhány szobába

is bevezette a „kincskeresőket”. Nagy élmény volt a kastély erkélyén elkészíteni a gróf úrral az interjút. Köszönet illeti még Nagy Amáliát, aki szintén sokat segített a gyerekeknek.

A háromtagú zsűri: Szanyi Mária néprajzkutató, Varga Norbert folklórkutató és Agócs Attila, a Füleki Vármúzeum igazgatója nagyon megdicsérték Sabina és Dominik munkáját.

Diákjaink nemcsak értékes könyvekkel és oklevelekkel lettek gazdagabbak, hanem a felkutatott ismeretekkel is. Remélhetőleg mindez erősíti a szülőföldhöz való kötődésüket. A képen a csicsói Gáspár

Sámuel Alapiskola és Óvoda diákjai: Babiak Sabina és Szabó Dominik, IX. osztályos tanuló és Kálnoky Alajos gróf a kastély teraszán.

Felkészítő tanárunk Mgr. Nagy Edit.

12/Csicsó kegyurai/Nagy Amália

Körmeneti sátor a biliárdszoba előtt.

A kastély

A Felső utcát mintegy megkoronázza a kastély – a reneszánsz kastély alapjait 1630 táján rakta le Zichy Pál és 1659-ben fejezte be I. Zichy István. A kastély és a kastély körüli park a falu díszje. A kastély előtti kastélytóból vezet a Csörgéd-patak a Sóják hídjával és a Zengő hídval. A parkban három mesterséges domb van: Rózsadomb – ünnepek színhelye, Mennország, Pokol. A remézi erdő szélén vezetett a gesztenyefasorral szegélyezett Grófi út. Az iskola helyén, az ún. belső majorban a gróf lóistállója állt, nagyúri, tornyos lovardával. Az 1950-es évektől az új telep létrehozásáig a földműves szövetkezet használta. A kastély 1950-től 1979-ig alapiskolaként szolgált.

Csicsó értékei közé tartoznak a sok mindent megélt gyönyörű fák. Például a református és a katolikus templom mellett álló vén tölgyek, a kastélypark platánfái és többi fája, a remészi fenyőfák, a temető fenyőfái, gesztenyefái és akácfaí, a keresztmajori úti fák. Ezeket a fákat is a grófi család telepítette az 1900-as évek elején.

A Szakajtásnál, későbbi nevén, a Lion-tónál a grófi család is kialakított magának fürdőhelyet. Ez egy vízben álló, öltözködésre szolgáló fabódéból állt, amit fapallón közelítették meg és egy elkerített vízrészből.

A képen a kastélyparkban a négyes fa, avagy tölgyfa látható a Pokol szélén, melyet később a nagy szélvihar 1964-ben kidöntött a többi fenyővel. Csak egy maradt meg, mely most ott van a Rózsadomb előtt.

Balról: Földes László, Bödőkné Bencsik Ilona, Szikonya Magdaléna, Bödők László (Dunaradvány volt polgármestere).

A római katolikus templom – a „Szűz Mária Mennybevétele” templom

és a zárda archív felvételen

Jézus Krisztus kőkeresztje a Keresztmajorban. 1875-ben adták át. Waldstein János gróf és felesége, Kálnoky Adél grófnő emeltette. Valószínűleg a majort – cselédjeik házaival is – akkor alapíthatták. Innen ered a major neve. 2007-ben felújították és felszentelték.

Néhányan azok közül, akik a Kálnoky család szolgálatában álltak.

Csörgey erdész és felesége Kucsera Teréz szakácsnő, Martinkovics Antal 1824-1891 és fia János 1859-1943 főerdész, Záborczy Miklós 1821-1894, Lindenthaller József 1877-1927, Martinkovics Aladár gondnok-intéző, Orbán sofőr, Fél Sándor kertész 1912-1992, Nagy Ferenc-Léc Ferkó kertészinas. A kastélyban dolgozók: Kolocsics József parádés kocsis, Kósa Miklós, Győri Janka, Vida Hermina és Vida Ilus szobalányok, Ádám Péter Pál inas, Szoboszlay Mária besegítő. Keresztmajorban Mező László bognár, Magyarics József, Gyula, István, Ignác testvérek, Bódis Imre etető, id. Eczet Mihály. A kastélyhoz tartozott a Megyeri úton álló gróf intézőjének, bérlőjének kúriája (ma orvosi rendelő és lakás) és mellette a grófi birtokról megmaradt tekintélyes, emeletes magtár. Édesanyám szokta volt emlegetni, hogy a gróf intézője, (M. Aladár lehetett) majdnem csődbe vitte a grófi uradalmat. Ezért a gróf felmondott neki, ki kellett költöznie az intéző-

lakból, és a Felső utcába (Szloboda Gizikéék háza helyére) költözött. Aztán a gróf maga gazdálkodott és bérbe adta a földjeit.

A gróf fiai, Sándor és Alajos, gyakran betértek idős Vida Lajos (1885–1944) kovácmester és gépész műhelyébe, ahol sok mindent ellestek a lakatos- és gépésmesterségből.

A képen Fél Sándorné Balázs Terézia, kislánya Terike és a grófkisasszony Kálnoky Terézia-Hézi vannak. Néhány régi képet Ráczné Fél Terikétől kaptunk (a képen a kisbaba).

A kertész, Fél Sándor virágokat, rózsákat is nevelt, ebből látta el a kastélyt mindennap. Virágait féltve őrizte.

A grófság alkalmazottai között szerepel nagyapám, Ádám Péter Pál. Azt nem tudom mikortól dolgozott a grófnak, csak annyit tudok, hogy a II. világháború alatt kétszer hozatta haza a frontról a gróf, ahova rózsatüskeszerű vaskerekű traktorral vonult be. Édesanyám 1941-ben az egyik uradalmi cselédlakásban született, még azt is tudtuk a főúttól hányadik gesztenyefánál állt az a lakás. A háború végén és az 1947 januári kitelepítéskor pedig valahol a Remiszben lévő házikóban laktak, amely szintén uradalmi tulajdonban volt.

Markosné Fábik Edit

Az anyósom mesélte, hogy mikor a férje a háborúban volt, nekik meg már nem volt fájuk elment a grófhhoz, elpanaszolta neki, hogy „Méltóságos gróf úr, a gyerekek

fáznak küldene nekünk fát? Megfizetem.” Este ott is volt a kocsi. Ő elment megint, hogy megfizesse. A gróf ezt mondta neki: „Menj csak haza lányom nyugodtan, nem kell a fát kifizetni.”

Azt is az anyósom mondta, hogy míg lány volt, ő is járt idénymunkába, főleg mikor nagy munkák voltak, pl. aratás. Mikor vége volt a dolognak volt aratóbál. Sorban megtáncoltatta a lányokat. Azt szokta volt még az anyósom emlegetni, hogy milyen szépen táncolt a gróf úr. Meg azt tudom, a grófné segített a gyerekágyas asszonyoknak pl. vitt ebédet, meg valami kis holmikat.

Fél Dénesné Szép Irén anyósa Fél Kálmánné Szép Julianna

A gróf földjei többek között a kastélytól Füss felé és a Tontulon voltak. A kastély utáni földeken legtöbbször dohányt termesztettek. Volt dohányosa is a grófnak, kint laktak Körösztmajorban, Kovácsék. Ott volt a dohányszárító is. A grófnak itt voltak dohányosai-bérlői is, a Jezsó házaspár és a dohányos Nagy család. Az országút másik felén búzatáblák voltak. Mikor végeztek az aratással, koszorút fontak kalászból, és bevitték a grófi kastély udvarába.

Fél Lajosné Kolocsics Erzsébet, Kolocsics József unokája.

További képeket a kastélyról és lakóiról itt talál: <https://goo.gl/photos/5SDRovroLGQVpMQH7>

Az anyagot gyűjtötte, írta és szerkesztette Nagy Amália,
Csicsó, 2018. március 18.